

OLIIY TA'LIM MUASSASALARIDA ILMIY SALOHIIYAT

Qobilova Munavvar Dilmurad qizi

Chdpu Pedagogika fakulteti "Pedagogika nazariyasi va tarixi" yo 'nalishi 1-bosqich magistranti

Annotatsiya: Mazkur ishda oliy ta'lim muassasalarida ilmiy salohiyatni rivojlantirishning mazmuni, ahamiyati va unga ta'sir qiluvchi omillar yoritiladi. Unda professor-o'qituvchilarning ilmiy daraja va unvonlari, ilmiy-tadqiqot faoliyatining samaradorligi, yosh olimlar salohiyatini oshirish mexanizmlari hamda ilmiy infratuzilmaning rivojlanish darajasi tahlil qilinadi. Shuningdek, oliy ta'lim tizimida innovatsion faoliyatni kuchaytirish, ilmiy loyihalar, grantlar va xalqaro hamkorlik orqali ilmiy salohiyatni mustahkamlash bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: ilmiy salohiyat, oliy ta'lim, ilmiy tadqiqot, innovatsiya, professor-o'qituvchilar, yosh olimlar, ilmiy infratuzilma, grantlar, xalqaro hamkorlik.

Oliy ta'lim muassasalarida ilmiy salohiyatni oshirish va samaradorligini tahlil qilish bo'yicha bir nechta tezis mavjud. Ularga quyidagilar kiradi: ilmiy-tadqiqot faoliyatini moliyalashtirishni ko'paytirish, professor-o'qituvchilarning malakasini oshirish uchun imkoniyat yaratish, innovatsion tadqiqotlarni rag'batlantirish, xalqaro hamkorlikni kuchaytirish va talabalar o'rtasida ilmiy-tadqiqot ishlariga qiziqish uyg'otish. Oliy ta'lim muassasalarida ilmiy salohiyat — bu universitet va institutlarda ilmiy-tadqiqot ishlarini olib borish, yangi ilmiy natijalar yaratish hamda ilmiy kadrlar tayyorlash imkoniyati, resurslari va qudrati bilan bog'liq tushunchadir. U muassasaning rivojlanish darajasi, raqobatbardoshligi va jamiyat taraqqiyotiga qo'shayotgan hissasini belgilaydi.

Quyida ilmiy salohiyatni belgilovchi asosiy omillar keltiriladi:

1. Kadrlar salohiyati

Oliy ta'limdagi ilmiy salohiyatning eng muhim ko'rsatkichi:

- professor-o'qituvchilarining ilmiy darajasi (PhD, DSc),
- ilmiy unvonlari (dotsent, professor),
- yosh olimlar ulushi,
- ilmiy maktablarning shakllanganlik darajasi.

Yuqori malakali olimlar ilmiy natijalar va grantlarni jalb qilishda asosiy kuch hisoblanadi.

2. Ilmiy tadqiqotlar va grantlar

Universitetning:

davlat va xalqaro grantlarda ishtiroki,
fundamental va amaliy loyihalar soni,
innovatsion ishlanmalari,
sanoat bilan hamkorlikdagi ilmiy loyihalari
ilmiy salohiyatning amaliy ko'rsatkichidir.

3. Ilmiy infratuzilma

Ilmiy faoliyat uchun zarur bo'lgan moddiy-texnik baza:

Oliy ta'lim muassasalarida ilmiy salohiyat — bu professor-o'qituvchilar, ilmiy xodimlar, doktorantlar va talabalar tomonidan amalga oshiriladigan ilmiy tadqiqotlar, innovatsion g'oyalar va intellektual mahsulotlar majmuasidir. Ilmiy salohiyatning yuqori bo'lishi nafaqat ta'lim sifatining oshishiga, balki mamlakatning iqtisodiy, texnologik va ijtimoiy rivojiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Ilmiy salohiyatni belgilovchi asosiy omillar:

Kadrlar salohiyati: professor-o'qituvchilar malakasi, ilmiy daraja va unvonlar mavjudligi, yosh tadqiqotchilarni ilmiy faoliyatga jalb qilish.

Ilmiy infratuzilma: laboratoriyalar, ilmiy markazlar, texnoparklar, zamonaviy jihozlar va axborot-resurs bazasining mavjudligi.

Ilmiy tadqiqotlar samaradorligi: maqolalar, patentlar, ilmiy loyihalar, konferensiyalarda ishtirok.

Innovatsion muhit: startaplar, texnologik inkubatorlar va ilmiy yangiliklarni tijoratlashtirish imkoniyatlari.

Xalqaro hamkorlik: chet el universitetlari, ilmiy markazlar va grantlar bilan hamkorlik.

Davlat siyosati: ilmiy tadqiqotlarni moliyalashtirish, grantlar, stipendiyalar, qo'llab-quvvatlovchi dasturlar.

Ilmiy salohiyatni oshirishning ustuvor yo'nalishlari:

yosh olimlarni rag'batlantirish;

ilmiy maktablarni rivojlantirish;

xalqaro loyihalarda ishtirokni kengaytirish;

universitet-sanoat hamkorligini kuchaytirish;

raqamli texnologiyalarni ilmiy tadqiqotlarga integratsiya qilish.

Xulosa

Oliy ta'lim muassasalarida ilmiy salohiyatning yuksalishi ta'lim sifatini oshirish, ilmiy natijalarni kuchaytirish va mamlakatning innovatsion rivoji uchun muhim omildir. Ilmiy salohiyatni rivojlantirish izchil siyosat, kuchli ilmiy baza va yosh tadqiqotchilarni qo'llab-quvvatlashga tayanadi.

Moliyalashtirishni ko'paytirish: Oliy ta'lim muassasalarida ilmiy-tadqiqot faoliyatini moliyalashtirishni oshirish ilmiy salohiyatning o'sishiga olib keladi, bu esa zamonaviy tadqiqot uskunalarini sotib olish va tadqiqotchilarni rag'batlantirish imkonini beradi.

Professor-o'qituvchilar malakasini oshirish: Dotsentlar va professorlarning ilmiy darajalarini oshirishga qaratilgan dasturlar yaratish va ularga ilmiy izlanishlar olib borish uchun qulay sharoitlar yaratish zarur. Shuningdek, xalqaro hamkorlik doirasida stajirovkalar tashkil etish muhim.

Innovatsion tadqiqotlarni rag'batlantirish: Universitetlarda ilmiy-innovatsion markazlar ochish, innovatsion g'oyalarni qo'llab-quvvatlash va ularni tijoratlashtirish mexanizmlarini ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega.

Xalqaro hamkorlikni kuchaytirish: Chet el universitetlari bilan qo'shma tadqiqotlar olib borish, xalqaro ilmiy loyihalarda ishtirok etish, ilmiy tajriba almashishni ko'paytirish ilmiy salohiyatni oshirishning muhim omilidir.

Talabalar o'rtasida ilmiy-tadqiqot ishlari: Talabalar o'rtasida ilmiy-tadqiqot ishlari olib borishga qiziqish uyg'otish, ularga tadqiqot usullarini o'rgatish, talabalar ilmiy to'garaklari va konferensiyalar tashkil etish zarur.

Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish: Oliy ta'lim muassasalarida ilmiy-tadqiqot ishlarini zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qo'llagan holda amalga oshirish muhim. Bu esa tadqiqotlar samaradorligini oshirishga yordam beradi. Davlat siyosati, grantlar, raqamli texnologiyalar va ilmiy hamkorlik loyihalari ilmiy salohiyatni oshirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu omillar uyg'unlashganda, ta'lim muassasalari nafaqat ilmiy markaz, balki innovatsion rivojlanishning drayveriga aylanishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I. A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi" PQ-5847-son qarori. – Toshkent, 2019.
4. Abdukarimov, B., & Jo'rayev, R. Oliy ta'lim muassasalarida ilmiy tadqiqot metodologiyasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
5. Xolmatov, S. Ilmiy-tadqiqot ishlarini tashkil etish va boshqarish. – Toshkent: Innovatsiya, 2022.
6. UNESCO. Higher Education in the 21st Century: Vision and Action. Paris, 2020.
7. Altbach, P., Salmi, J. The Road to Academic Excellence: The Making of World-Class Research Universities. – Washington: World Bank, 2011.
8. OECD. Science, Technology and Innovation Indicators. – Paris: OECD Publishing, 2019.
9. Scopus va Web of Science xalqaro ilmiy ma'lumotlar bazalari: tadqiqot metodlari va ilmiy baholash mezonlari.
10. Mirzayev, O. Innovatsion rivojlanish va oliy ta'limda ilmiy salohiyatni oshirish. – Toshkent: Nurafshon Ziyo, 2023.